

واکاوی شاخصه‌های استقلال پژوهشی دانشجو- معلمان در فرایند توسعه حرفه‌ای مطالعه موردی: دانشگاه فرهنگیان

زهرا رستمی^۱، حانیه احمدی^۲
الناز محمدی^۳، آذر^۴، رضا معصومی^۴ نژاد^۴

چکیده

هدف: هدف از انجام این مطالعه، شناسایی شاخصه‌های مؤثر بر استقلال پژوهشی دانشجو- معلمان در راستای توسعه حرفه‌ای آنان بود. **روش:** رویکرد تحقیق، کیفی و از نوع تحلیل محتوای متعارف بود. جامعه آماری شامل کلیه دانشجویان شاغل در دانشگاه فرهنگیان شهید مطهری خوی در سال تحصیلی ۱۳۹۹-۴۰۰ بود که ۱۶ نفر از آنان به روش نمونه‌گیری هدفمند از نوع شاخص، مورد مطالعه قرار گرفتند. در این راستا، مصاحبه‌های نیمه سازمان‌یافته‌ای از آنانی صورت گرفت و نمونه‌گیری تا اشباع داده‌ها ادامه یافت. برای اعتبارسنجی یافته‌ها از روش توصیف غنی داده‌ها و خودبازبینی محقق و برای تعیین پایایی داده‌ها از روش بررسی همزمان استفاده شد. **یافته‌ها:** مؤلفه‌های کارکردآفرینی (عمل‌گرایی، مدیریت‌نگری، سودمند‌گزینی)، هویت‌پذیری علمی (هم‌افزایی شناختی، محقق-معلم، خودکارآمدی علمی، خودشناسی علمی)، تفکرپذیری (منطق‌گرایی، نقدسازی، خلاقیت‌محوری)، رهبری پژوهش (فرهنگ پژوهش، منع‌سازی، شبکه‌سازی علمی) و نگرش‌پروری (راهبردها، هدایت‌پذیری، باورمندی) مضامین اصلی‌اند که با ۱۷۲ مضمون اولیه، شرایط را برای مستقل بودن فعالیتهای پژوهشی دانشجو- معلمان فراهم می‌آورند. **نتیجه‌گیری:** دانشجو- معلمان با خلق ذهنیت مثبت نسبت به فعالیتهای پژوهشی، به توسعه قابلیت‌های علمی خود پردازند و جهت‌دهنده روند حاکم بر این اندیشه‌ها باشند.

واژگان کلیدی: استقلال پژوهشی، دانشجو- معلمان، توسعه حرفه‌ای.

دریافت مقاله: ۰۰/۰۳/۱۰؛ تصویب نهایی: ۰۰/۰۷/۲۳.

۱. دانشجوی کارشناسی آموزش ابتدایی دانشگاه فرهنگیان شهید مطهری خوی.
۲. دانشجوی کارشناسی آموزش ابتدایی دانشگاه فرهنگیان شهید مطهری خوی.
۳. دانشجوی کارشناسی آموزش ابتدایی دانشگاه فرهنگیان شهید مطهری خوی.
۴. دکتری مطالعات برنامه درسی و مدرس دانشگاه فرهنگیان (نویسنده مسئول). نشانی: قره ضیال‌الدین؛ خیابان معلم، کوچه شفا/ نامبر: Email: kr.dousti.education64@gmail.com / ۰۰۴۳۳۷۳۹۰۳۲

الف) مقدمه

آماده كردن دانشجويان در راستاى درك مطلوب از فعاليت پژوهشى، يكي از چالش‌هاى آموزش مدرن است؛ زيرا يكي از رسالت‌هاى جديد و اصلى دانشگاه‌ها، درك عميق و پايدار اين نگرش است كه تحقيق و نوآورى توسط دانشجويان، محور فعاليتهاى علمى سازمانهاى آموزشى است و به عنوان يكي از معيارهاى دانش‌آموختگى بر آن تاكيد مى‌شود؛ زيرا دانشجويان محقق، مشاركت فكري ارزنده‌اى در تلاشهاى تحقيقاتى دانشگاه‌ها دارند و در بسيارى از موارد، نتايج تحقيق و تخصص مؤسسات آموزشى را افزايش مى‌دهند. با اين وجود، عدم دانش پايه پژوهشى در رابطه با مهارتهاى تحقيقاتى، ممكن است باعث كارايى پايين دانشجويان يا مشكلات جدى تحصيلى شود.

مسئله فرسايش در بين دانشجويان، چالشي جدى است. عوامل متعددى مى‌تواند باعث شود تا دانشجويان تحصيلات خود را استمرار نبخشند. براى مثال، سرخوردگى دانشجويان از سياستهاى دانشگاهى، نااميدى از مشاركت علمى و عدم سازگارى با فضاي بوروکراتيك حاكم بر دانشگاه‌ها، اين روند را سرعت مى‌بخشد. الگوى نهايى آموزش اين است كه متناسب با فرايند تغيير، امكان برنامه‌ريزى فعاليتهاى تحقيقاتى مستقل را فراهم كند. مى‌توان گفت كه توسعه صلاحيت استقلال در تحقيق، نتيجه نهايى آموزش است. فرايند استقلال‌پذيرى به عنوان يك شكل‌گيرى ذهنى جديد، ضمن تسلط بر فعاليتهاى خاص طى فرايند يادگيرى ايجاد مى‌شود. اين پديده شامل دانش، مهارت، ويژگي‌هاى شخصيتى و شخصى است. بنابر اين، استقلال دانشجويان اشاره به اقتدار و آزادى در اجراى فعاليتهاى علمى و تصميم‌گيرى در طول فرايند آموزشى دارد و شامل جنبه‌هاى رشد حرفه‌اى خودگردان و عدم وابستگى به مديريت ديگران است و مى‌تواند به عنوان اشتياق، صلاحيت، عدم وابستگى و كنترل خود براى تصميم‌گيرى و اجراى آنها تعريف شود. به عبارتى؛ تصميم‌گيرى درباره طراحي راهبردهاى كسب اطلاعات، پرورش ايده‌ها و مفاهيم آموزشى جديد، تلاش براى سازماندهى و ايجاد فعاليتهاى پژوهشى است.

استقلال تنها محدود به برنامه‌ريزى براى فعاليتهاى يادگيرى نيست؛ بلكه به همان اندازه، بهبود نقش و قدرت دانشجويان را در زمينه تصميم‌گيرى كه به تنظيم شرايط كارى و محيط مدرسه و مديريت منابع انساني، مالى و مادى منجر مى‌شود، شامل مى‌شود. دانشجويان از طريق استقلال كارى در فعاليتهاى دانشگاهى، اصول منتخب را درباره كار و فعاليت كه در آن اولويتهاى فردى منجر به اعمال و تصميمات مطلوب مى‌شود، شناسايى مى‌كنند و فرصتى براى تصميم‌گيرى در رابطه با تعيين موضوع و شكل دادن به چارچوب كار، مانند انتخاب ابزارهاى آموزشى، راهبردهاى جمع‌آورى و كسب اطلاعات و رويه‌هاى كيفيت‌سنجى به دست مى‌آورند. استقلال، بدون شك موقعيت انتخاب دانشجويان را توسعه مى‌دهد؛ اما اين بدان معنى نيست كه آنها آزادى كامل دارند، بلكه بايد به قوانين و دستورالعملهاى معتبر مانند پيروي از معيارهاى درجه‌بندي شده احترام بگذارند. در واقع؛ اين آزادى به طور مداوم در معرض موقعيتهاى

چالش برانگیز شرایط و تقاضا از طرف دانشجویان برای آگاهی و هشیاری بیشتر درباره کار و فعالیت است. در نتیجه، اجرای اهداف پژوهشگرانه نیاز به بهبود نقش و استقلال دانشجویان در تعریف فعالیتهای دانشگاهی دارد؛ بدین صورت که ترکیبی از آموزش و تحقیق در سایه استقلال دانشجویان، تعیین کننده توسعه علم در تمام زمینه‌های زندگی بشر بوده و با ایجاد جامعه نوآورانه، به تولید و انتشار و استفاده از دانش مشخص پرداخته و سازوکار کافی برای حمایت علمی از یافته‌های پژوهشی را به وجود می‌آورد.

به طور کلی، فرایند اقدامات مستقل دانشجویان نشان می‌دهد که چارچوب انعطاف‌پذیری برای ایجاد محیط مطالعه و در نتیجه افزایش انگیزه، اعتماد به نفس و پیشرفت دانشجویان فراهم می‌شود؛ چارچوبی که فرایند بررسی کیفیت پدیده‌های آموزشی و تضمین نظارت مداوم از طریق قابلیت‌های فردی مستقل برای بهینه‌سازی یادگیری دانشجویان و ایجاد دانش منحصر به فرد برای جامعه علمی و دانشگاهی کشور است.

ب) چارچوب مفهومی

۱. فعالیتهای پژوهشی

درک دانش‌مبنایی پژوهش مهم است؛ به صورتی که تبدیل دانش پژوهشی به مهارتهای پژوهشی به راحتی تسهیل شود (وانچواسین، ۲۰۲۱: ۴۴). بدون آشناسازی دانشجویان با پژوهش در زندگی و فعالیتهای روزمره، پرورش استعدادهاى خلاق آنان در تولید علم و مشارکت در توسعه کشور ناممکن می‌شود. دانشجویان به عنوان نیروی فعال و محققان فردا می‌توانند نقش مهمی در پیشرفت کشور ایفا کنند؛ زیرا آنان از ارکان اصلی و اجرایی پژوهش در دانشگاهها می‌باشند (مهرعلیزاده و همکاران، ۱۳۹۰؛ نقل از: دریا زاده و کوهپایه‌زاده، ۱۳۹۴: ۶۸). پژوهش، اصلی‌ترین نیروی محرکه یک جامعه در مسیر ترقی است که از آن به عنوان یکی از شاخصهای مهم رشد نام برده می‌شود و کشورها را بر اساس توانایی در تولید علم و کاربرد آن طبقه‌بندی می‌کنند (فاسمی‌زاد، ۱۳۹۸: ۴۶). ذاکری (۱۳۹۷: ۱۲۴) بر این باور است که یکی از مهم‌ترین زمینه‌هایی که لازم است در دانشگاه فرهنگیان مورد توجه جدی واقع شود، زمینه پژوهشی است؛ زیرا توسعه بعد پژوهشی در گام اول و پرورش دانشجویان پژوهش‌محور در گام بعدی، از ملاکهای تنوع زمینه‌های هویتی است. فعالیتهای پژوهشی انجام‌شده در بطن فرایند یادگیری، می‌تواند به معلمان آینده در توسعه تفکر انتقادی، مهارت حل مسئله و تعمیق دانش کمک کند. بنابر این، یادگیری مبتنی بر پژوهش، مدلی است که علاوه بر افزایش دانش، عملکرد دانشجویان را در حل مشکلات از طریق پژوهش افزایش می‌دهد (هونایتی و همکاران، ۲۰۱۰؛ نقل

1148 ♦ واكوى شاخصه‌هاى استقلال پژوهشى دانشجو- معلمان در...

از: يانتى و همكاران، ۱۰: ۲۰۱۹: ۸۲). همچنين فعاليتهاى پژوهشى در راستاى نيازهاى اساسى به منظور آماده‌سازى دانشجويان براى برقرارى ارتباط، همكارى، خلاقيت، ابتكار و تفكر تحليلى براى حل مؤثر مشكلات دنيائى واقعى در دوران رقابت جهانى است (توهرى و همكاران، ۲۰۲۰: ۲). در حقيقت؛ فرصت دادن به دانشجو- معلمان براى به اشتراك گذاشتن تحقيقات خود در جامعه يادگيرى به رهبرى آنان، باعث مى‌شود تا خارج از فعاليتهاى خود، به تحقيقات آموزشى بپردازند و مشاركت‌كنندگان قدرداني بيشترى از قابليت تحقيقات آموزشى‌شان براى تأثيرگذاري در عمل داشته باشند. (برنان، ۲۰۱۹: ۴۴)

۲. استقلال پژوهشى

استقلال در پژوهش، يكي از مسائل مهم راهبردى جوامع پيشرفته است كه برخورد مناسب با آن، مشكلات حقوقى، اقتصادى، سياسى، اجتماعى و فرهنگى براى جامعه ايجاد مى‌كند؛ لذا توسط رشته‌هاى مربوطه مطالعه شده و به طور فزاينده‌اى موضوع گفتمانهاى بازتابى جوامع علمى قرار گرفته است. متأسفانه مسائل استقلال‌محورى معمولاً بدون توجه به اهميت ساير ديده‌گاهها يا مشاركتهاى احتمالى در زمينه‌هاى سختگيرانه تنظيم مى‌شوند (گلستر ۴ و همكاران، ۲۰۲۰: ۳). در مفهوم كلّى، استقلال پژوهشى اشاره به ميزان كنشگري دارد كه تأثيرگذاري عوامل بيرونى نمى‌تواند انتخابهاى آن را تغيير دهد. در اين شرايط، كنشگران پژوهشى كاملاً مستقل‌اند و مى‌توانند در برابر چنين تأثيراتى مقاومت كنند (همان: ۵). وظيفه ايجاد تغيير در استقلال يك كنشگر پژوهشى به عنوان تأثير ابربخش، متضمن دو چالش روش‌شناسى جالب است. اول اينكه، مهم است كه نه تنها استقلال رسمى يك پژوهشگر؛ يعنى استقلالى كه توسط نهادهاى رسمى اعطا شده است، بلكه استقلال واقعى وى در شرايط ويژه مشخص شود (واير، ۵، ۲۰۱۸). دومين چالش روش‌شناسى با تلاش براى تعيين اثرات كلّى سازگارى فردى پژوهشگران با تأثيرگذاري بر تحقيقات به وجود مى‌آيد. شكل‌گيري اهداف علمى توسط پژوهشگران مى‌تواند به عنوان خودسازمان‌نگرى در چارچوب جوامع علمى در راستاى تجارى‌سازى يا سودمندی يافته‌هاى علمى در سطح عمومى جامعه تأكيد شود (چارنيسكى و همكاران، ۶، ۲۰۱۵). در واقع؛ يك معلم فكور بايد به مهارتهاى مجهز شود كه خودش بتواند دانش، مهارت و نگرشهاى مورد نياز حرفه معلمى را به دست آورد؛ از جمله اين مهارتها، مهارتهاى يادگيرى مبتنى بر تفكر و پژوهش است. (كرمى و سراجى، ۱۳۹۹: ۸)

1. Yanti, Kuswanto, Mundilarto, Habibi & Rosa

2. Toheri, Winarso & Abdul Haqq

3. Brennan

4. Glaser

5. Weyer

6. Czarnitzki, Grimpe & Pellens

۳. توسعه حرفه‌ای

ملاکهای توسعه حرفه‌ای معلم امروز نسبت به گذشته تغییر پیدا کرده است. در رویکردهای جدید، حرفه توسعه‌ای معلم، مبتنی بر عملی فکورانه است و دانشجو-معلمان باید از طریق عمل فکورانه و بر اساس رویکردهای سازنده‌گرایانه، به توسعه دست یابند (کرمی، سراجی و معروفی، ۱۳۹۶: ۹۸). تلاش برای بهبود شایستگی‌های حرفه‌ای و کمک به شناسایی نقاط قوت شخصی و محدودیتهای نسبی دانشجو-معلمان، تأمل واقعی ضروری است (نگولولو و کاناندجیو، ۲۰۲۱: ۱۲۹). فرایند توسعه حرفه‌ای به عنوان دوره‌ای مطرح است که در آن، افراد به ارزیابی حرفه‌ای خود پرداخته، مسئولیتها را افزایش داده یا بازبینی کرده و دانش و مهارتها را در تعامل با محیط به دست می‌آورند (فاتح کاراکابی، ۲۰۲۱: ۵۷). دانشجو-معلمان حین خدمت به منظور توسعه حرفه‌ای لازم است پژوهش معلم‌محور را نه تنها به شکل نظری، بلکه در عمل هم به کار گیرند؛ زیرا تمایل به پژوهش زمانی رخ می‌دهد که ارتباط بین تحقیق و عمل، جزء جدایی‌ناپذیر تمرین و هویت حرفه‌ای از طریق مشارکت فعال در انجام پژوهش باشد (معروفی و کرمی، ۱۳۹۴: ۵۳). برای ایجاد صلاحیت تحقیق در دانشجویان، آموزش تکنیکها و روشهای اساسی به آنان کافی نیست؛ بلکه باید با اجرای تمرینات تحقیقاتی، از جمله نوع مطالعاتی که دانشجویان در فرایند تحصیل انجام می‌دهند، آشنا شوند (چن و یانگ، ۲۰۱۹). تجربه علمی گسترده با ماهیت چند بعدی آن، تأثیر مثبتی بر درک دانشجویان از آمادگی‌شان برای فعالیتهای حرفه‌ای دارد (گارسا آراکیل و همکاران، ۲۰۱۸: ۴). علی محمدی و همکاران (۱۳۹۸) معتقدند که یکی از ابعاد توانمندسازی حرفه‌ای معلمان در دانشگاه فرهنگیان، توسعه دانش و مهارتهای حرفه‌ای است که تقویت مدیریت یادگیری و سواد پژوهشی، نوآوری علمی و آشناسازی فراگیرندگان با مهارتهای مقابله با چالشهای نوظهور، از ضرورتهای پیدا و پنهان آن به شمار می‌آید. در واقع؛ در طول توسعه حرفه‌ای، ویژگی‌های افراد در قالب یک شخصیت برجسته درمی‌آید (نارابرینا و همکاران، ۲۰۲۰). بنابر این، نکته حائز اهمیت این است که آموزشگران باید نوعی از تأمل در عمل را داشته باشند که نه تنها با خلق روشهای جدید استدلال، بلکه به وسیله ساخت و آزمایش مقوله‌های جدید ادراکات، راهبردهای عمل و چارچوب‌بندی‌های جدید از مسائل، فراتر از قوانین ثابت بروند و بر موقعیتهای نامعین عمل و تأمل بر عمل، تأکید کنند. (فاسمی و همکاران، ۱۳۹۷: ۴۷)

۴. پیشینه تجربی تحقیق

1. Ngololo & Kanandjebo
2. Fatih Karacabey
3. Chen & Yang
4. Garcia-Aracil, Monteiro & Almeida
5. Tarabrina

1150 ♦ واكوى شاخصه‌هاى استقلال پژوهشى دانشجو- معلمان در...

پژوهش پرینس^۱ (۲۰۲۱) نشان می‌دهد که مشارکت گسترده در فعالیتهای پژوهشی توسط دانشجو- معلمان باعث قرار گرفتن معلمان در محور پژوهش و مهم تلقی شدن تحقیقات آموزشی تولیدی در دانشگاه می‌شود. پژوهش یامین و پورواتی^۲ (۲۰۲۰) نشان می‌دهد که تفکر انتقادی در راستای ایجاد چارچوب برای کاوش و حل مسئله در تولید نتایج علمی اهمیت دارد. به عبارتی؛ ظرفیت فراگیران برای انجام تحقیقات علمی از طریق تفکر انتقادی تعریف می‌شود. مطالعه پروسکوف و همکاران^۳ (۲۰۲۰) نشان می‌دهد که برنامه‌ریزی فعالیتهای علمی و تحقیقاتی توسط دانشجویان از طریق مؤلفه‌های انگیزشی، عملیاتی و شخصی، به عنوان یک شکل‌گیری ذهنی جدید، ضمن تسلط بر فعالیتهای خاص در فرایند یادگیری، موجب افزایش صلاحیت تحقیق در دانشجویان دانشگاه می‌شود. پژوهش کاکوپا و زو^۴ (۲۰۱۹) نشان می‌دهد که دانشجویان دارای نگرش تحقیقاتی مثبت، در انجام فعالیتهای پژوهشی، خودکارآمدی بالاتری از خود نشان می‌دهند و در برخورد با مسائل پژوهشی اضطراب کمتری دارند. همچنین، خودکارآمدی تعمیم‌یافته دانشجویان با نگرش کلی آنان نسبت به فعالیتهای تحقیقی، ارتباط معناداری دارد. مطالعه خان و همکاران^۵ (۲۰۱۸) بر اساس شش مؤلفه جهت‌گیری تحقیق، تأثیر جوايز، علاقه شخصی، اهداف دانشگاه، کاربرد تحقیق و اضطراب تحقیق، نشان می‌دهد مشوقها، نقش محوری در افزایش علاقه به فعالیتهای علمی دارند و اضطراب پژوهش، فعالیتهای فکری دانشکده را مختل نمی‌کند، اگرچه تعداد قابل توجهی از این پژوهشها را استرس‌آور می‌دانند. یافته‌های پژوهش روح‌الهی^۶ (۱۳۹۴) نشان می‌دهد که عوامل راهبردی، فرهنگی و منابع انسانی، از مهم‌ترین و اساسی‌ترین عوامل تأثیرگذار بر توسعه فعالیتهای پژوهشی دانشجویان دانشگاه مورد مطالعه‌اند. پژوهش صفری و همکاران^۷ (۱۳۹۲) نشان داد که مشارکت در فعالیتهای پژوهشی توسط دانشجویان با متغیرهای دیدگاه راجع به تحقیقات دانشجویی در کشور، تبادل علمی دانشجویان، دسترسی به تسهیلات پژوهشی، دیدگاه راجع به وضعیت مالی پژوهش و توانایی علمی استادان، رابطه مثبت و معناداری دارند. گراوند و همکاران^۸ (۱۳۹۲) در مطالعه خود به بررسی خودکارآمدی پژوهشی، عوامل اجتماعی و محیط آموزشی- پژوهشی دانشگاه با عملکرد آموزشی- پژوهشی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه فردوسی مشهد پرداخته‌اند. نتایج پژوهش آنان نشان داد که بین عوامل اجتماعی و خرده‌مؤلفه‌های آن، مانند حمایت اساتید و زیرساختهای دانشگاهی با عملکرد آموزشی- پژوهشی دانشجویان، رابطه معناداری وجود دارد.

دانشگاه فرهنگیان در پیشبرد برنامه‌های دانشگاهی خود، از دانشجویان انتظار دارد وقت خود را فقط صرف موضوعات آموزشی نکنند، بلکه به دنبال فعالیتهای برآمده از موضوعات پژوهشی و تحقیقاتی باشند. هدف از یادگیری مبتنی بر تحقیق، ایجاد تجزیه و تحلیل یادگیری فعال، ترکیب و توسعه بیش از قبلی و

1. Perines

2. Yamin & Purwati

3. Prosekov, Morozova & Filatova

4. Kakupa & Xue

بهبود توانایی دانشجویان و مربیان از نظر جذب و کاربرد دانش است. بنابر این، منطقی نیست که دانشجویان فقط دانش پیش‌ساخته را یاد بگیرند. آنان باید به روشهای دانش علمی مسلط شوند و دانش خود را با استفاده از روشهای جدید به دست آورند. در نتیجه، فعالیت پژوهشی یک فعالیت شناختی فعال، عینی، منطقی، جهت‌دهنده و یکپارچه، به معنی اقدامات آگاهانه و هدفمند دانشجویان است. انتظار از دانشجویان دانشگاه فرهنگیان این است که وارد یک مسیر نوآورانه در دوران تحصیل بشوند؛ ولی آنچه اهمیت دارد این است که فراهم کردن این شرایط صرفاً از طریق برنامه‌ریزی برای اجرای آنها امکان‌پذیر نیست، بلکه علاقه‌مندان به فعالیتهای پژوهشی باید توانایی‌ها و استعدادهای خود را بشناسند. به عبارتی؛ چون دانشجویان با این نوع از فعالیتهای علمی آشنایی کافی ندارند و تجربه کاری گسترده‌ای کسب نکرده‌اند، ابتدا باید در جهت توانمندسازی رفتارهایی که می‌توانند ذهنیت کارآمد برای اقدامات علمی‌شان ایجاد کنند، قدم بردارند. به عبارت دیگر؛ استقبال کم دانشجویان از کارهای تحقیقاتی، نشناختن جایگاه خود در فرایند مطالعات علمی، مبهم بودن روند کارهای مطالعاتی و عدم نگرش مطلوب به قابلیتهای خود در انجام پژوهش، شرایط را برای پیاده‌سازی کنشهای پژوهشگرانه دانشجویان سخت‌تر کرده است. بنابر این، استقلال افراد در امور پژوهشی، هم برای اعتلای قابلیتهای علمی آنان و هم در راستای خلاقیتهای فردی آنهاست تا بتوانند با اتکا به خود، دغدغه‌های شخصی‌شان را دنبال کنند. در دانشگاه فرهنگیان نیز با توجه به اینکه دانشجویان در راستای آماده‌سازی برای کسب حرفه معلمی، از ابعاد مختلف به یادگیری مهارتهای آموزشی مختلف می‌پردازند، تحقق هر یک از این مهارتها به منظور غنی‌سازی حرفه‌ای و شغلی آنان دنبال می‌شود. در واقع؛ امروزه دغدغه اصلی در کارهای تحقیقاتی دانشجویان، داشتن استقلال و وابسته بودن به توانایی‌ها و خلاقیتهای فردی است که می‌تواند گره‌گشای توسعه پژوهشهای دانشگاهی و انگیزه دادن به آنان برای پیگیری مستمر این پژوهشها باشد. در پژوهش حاضر نیز پژوهشگر به دنبال پاسخ به این سؤال است که چه مؤلفه‌ها یا شاخصه‌هایی در اجرای مستقلانه فعالیتهای پژوهشی دانشجویان مؤثرند؟ تا بتوانند متناسب با چالشهای پژوهشی خود، راهکارهای مناسب‌تری را برای حل مسائل آموزشی ارائه دهند.

(ج) روش تحقیق

مطالعه حاضر به دنبال شناسایی و تشریح مضامین مربوط به استقلال پژوهشی دانشجو-معلمان در راستای توسعه حرفه‌ای بود؛ بنابر این، از لحاظ هدف، در حوزه پژوهشهای کاربردی و به لحاظ روش گردآوری داده‌ها، از نوع پژوهشهای کیفی با ماهیت اکتشافی است. تحقیقات کیفی سعی در بررسی و درک یک

1152 ♦ واکوی شاخصه‌های استقلال پژوهشی دانشجو- معلمان در...

وضعیت، واقعه و پدیده در محیط طبیعی دارند(ازر و آکسوت،^۱ ۲۰۲۱: ۱۶). رویکرد تحلیل کیفی دارای روشهای متعددی برای پژوهش و بررسی پدیده‌های آموزشی است که در این مطالعه از روش تحلیل محتوا از نوع متعارف برای دستیابی مناسب به داده‌ها استفاده شده است.

جامعه پژوهش، دانشجویان دانشگاه فرهنگیان شهید مطهری شهرستان خوی است که تجربه فعالیت در حوزه پژوهش دانشگاهی را داشته‌اند و ۱۶ نفر از آنها با روش نمونه‌گیری هدفمند از نوع نمونه‌گیری شاخص انتخاب شدند. انتخاب نمونه‌های پژوهش تا زمانی که اطلاعات کاملی به دست آمد و هیچ داده جدیدی از طریق مصاحبه اضافه نشد، ادامه یافت و به عبارتی؛ داده‌ها به اشباع رسیدند. برای جمع‌آوری داده‌ها از مصاحبه نیمه ساختاریافته استفاده شد؛ زیرا به کمک آن، ارزیابی عمیق‌تر ادراکات و نگرشهای مشارکت‌کنندگان و نیز بررسی موضوعهای پیچیده و پیگیری پاسخهای آنان امکان‌پذیر است (سرمد و همکاران، ۱۳۹۶). مصاحبه‌ها، در خصوص دیدگاهها و نظرات دانشجو- معلمان درباره تأثیر خودمختاری و استقلال فعالیتهای علمی در رشد دانش و توسعه مهارتهای حرفه معلمی از بعد پژوهشگرانه بود و سؤالاتی مانند «اولویت و هدف شما در فعالیتهای پژوهشی چیست؟»، «در فعالیتهای پژوهشی با چه مشکلاتی روبه‌رو شده‌اید؟» و «به نظر شما چگونه می‌توان در یک فعالیت پژوهشی موفق بود؟» پرسیده شد. روال مطرح شدن سؤالات از کل به جزء بود؛ بدین صورت که ابتدا سؤالات کلی درباره موضوع پژوهش مطرح و در ادامه، سؤالات جزئی‌تر و دقیق‌تری متناسب با فرایند مصاحبه از دانشجو- معلمان پرسیده شد. مدت مصاحبه‌ها بین ۴۰ دقیقه تا ۱/۵ ساعت بود و تعداد جلسات از شرکت‌کننده‌ای به شرکت‌کننده دیگر، بین یک تا دو جلسه متغیر بود. مصاحبه‌ها با اطلاع افراد روی نوار کاست، ضبط و بلافاصله بعد از اتمام مصاحبه، پس از چندین بار گوش دادن، متن آنها روی کاغذ پیاده شد. سپس متون، تجزیه و تحلیل و جملات و عبارتهای مربوط به مؤلفه‌های استقلال پژوهشی انتخاب شدند. جدا کردن جملات مربوط به هر مفهوم و تبدیل و تغییر شکل جملات بیان‌شده هر فرد، به طور جداگانه از مصاحبه افراد دیگر صورت گرفت و با در نظر گرفتن وجوه و نکات مشترک، در قالب مضمون یا زمینه‌های اصلی سازماندهی شد.

در مرحله تجزیه و تحلیل داده‌ها، از مجموع مصاحبه‌ها، ۳۲۹ زمینه اولیه استخراج و در مراحل بعدی به تدریج با حذف زمینه‌های مشابه و نزدیک به هم، مؤلفه‌ها کاهش یافت و در نهایت، پنج مضمون اصلی، ۱۶ مضمون فرعی و ۱۷۲ مضمون اولیه به دست آمد. برای اطمینان از صحت و سقم و اعتبارپذیری یافته‌های به دست آمده، متن مصاحبه‌ها به طور همزمان در طول اجرای جمع‌آوری داده‌ها، مورد بررسی و توصیف عمیق‌تر قرار گرفت تا مفاهیم و معنای واقعی‌تری به دست آید. همچنین، مصاحبه‌های افراد توسط خود پژوهشگر در چندین نوبت بررسی و تحلیل و مضمون‌آفرینی شد. به طور خلاصه، برای اطمینان و

اعتباربخشی به دقت و صحت داده‌ها، از روش غنی‌سازی داده‌ها و خودبازبینی محقق استفاده شد. برای تعیین ثبات و پایایی داده‌های به دست آمده نیز در فرایند کدگذاری و تحلیل داده‌ها سه نفر همزمان و به طور موازی به فعالیت پرداختند و حاصل کار کدگذاری، مقایسه و مناسب‌ترین مفاهیم انتخاب شدند. در فرایند تجزیه و تحلیل داده‌ها، اطلاعات به دست آمده از طریق مراحل تحلیل محتوای متعارف، شامل (۱) تحلیل اولیه اطلاعات از طریق تداعی معنا و رمزگذاری، (۲) مقوله‌بندی اطلاعات (واحد معنا) از طریق شباهتها و تفاوتها و (۳) جمع‌بندی مقوله‌های استقرایی و ایجاد مفهوم کلی (تم)، انجام شد. (ایمان و نوشادی، ۱۳۹۰)

د) یافته‌ها

سؤال: شاخصه‌های استقلال پژوهشی دانشجو- معلمان دانشگاه فرهنگیان در فرایند توسعه حرفه‌ای کدام‌اند؟

۱. کارکرد آفرینی

جدول ۱: مفاهیم کدگذاری شده در مضمون اول

مضمون اصلی	مضامین فرعی	مضامین اولیه
کارکرد آفرینی	عمل‌گرایی	کارورزی، مهارت پژوهی، درگیری موقعیتی، اثربخشی علمی، تخصیص‌دهی منابع، اشاعه کردن، قابلیت آزمون‌سنجی، اقدام‌نمایی، تعامل نظر و عمل، واقعیت‌بینی، محیط‌شناسی علمی، پیوند محیطی، پژوهش مبتنی بر کار، پروژه‌محوری
	مدیریت‌نگری	تعامل‌مند کردن موضوعات، متأثر بودن بر یکدیگر، کل‌نگری نسبت به مسائل، یکپارچه دیدن مسائل، دورنمایی کردن، تعریف اهداف بلندمدت، پیش‌بینی امور، آمادگی ذهنی، برخورد منطقی، ادراک کنترل، نظارت بر فعالیتهای
	سودمند‌گزینی	هزینه-فایده، پیامد‌محوری، اشتغال‌سازی، پرورش حرفه‌ای، نیازسنجی، غنی‌سازی تجارب، بسط اندیشه‌ها، خودوابستگی، اهمیت جامعه، تحقق اهداف، صرفه‌جویی در منابع، تسهیل یادگیری، توانمندسازی علمی

بررسی یافته‌های این مضمون نشان می‌دهد که پژوهش باید درصدد توجه افراد درگیر در آن برآید؛ یعنی انجام عمل پژوهشی بتواند کارکردی در قبال آن به دنبال داشته باشد تا افراد را متمایل به اجرای آن کند. کارکرد آفرینی، فراهم کردن شرایط ناشی از اجرای فعالیتهای تحقیقی است؛ به صورتی که دانشجو- معلمان با انجام آن به اثربخشی مناسب‌تری دست یابند. در تحلیل یافته‌های به دست آمده می‌توان گفت که هر سه مؤلفه ذکر شده به تبعیت از برون‌دادهایی که انجام پژوهش می‌تواند داشته باشد، انگیزه مضاعفی را برای استقلال پژوهشی دانشجویان به ارمغان می‌آورند. در این شرایط، دانشجو- معلمان به طور معنادار و واقعی به کسب تجارب و مهارت عملی می‌پردازند و با محیطی که چالشهای موجود در آن، محرک انجام فعالیت است، درگیر می‌شوند. به عبارتی؛ موقعیت مد نظر، شرایطی است که آموخته‌ها جنبه کاربردی پیدا می‌کنند و دیدگاهها و نظرات افراد در معرض آزمایش محیطی قرار می‌گیرد. آنچه می‌تواند خوشایند باشد

1154 ♦ واكوى شاخصه‌هاى استقلال پژوهشى دانشجو- معلمان در...

محيط با تمام زمينه‌ها و ويژگي‌هايش است كه پژوهشگر خود را جزيى از آن تلقى مي‌كند. از طرفى، پيامد تمايل به انجام تحقيق، دسترسى به تعاملات مناسب با ديگران و كنش متقابل با آنان، پيش‌بيني انتظارات واقعي و به طور كلي يكپارچه ديدن و تأثير عناصر بر يكدیگر است كه به اجراى بهتر آن مي‌انجامد. همچنين، نظارت و كنترل فرايند اجراى برنامه‌ها متناسب با ديدگاهى است كه نسبت به كلّيت مسائل و تأثير آنها بر يكدیگر دارند. كار كرد آفرينى، دانشجو- معلمان را در يك وضعيت آماده‌زنى قرار مي‌دهد تا كيفيت انتظارات از رفتارهاى خود را در برخورد با چالشهاى محيطى مشخص كنند. در واقع؛ اداره كردن شرايط حاكم بر موقعيت پژوهش، مانند انتخاب موضوعات، نحوه‌ كاربرد آنها، پيش‌بيني نتايج آنها، نقش يافته‌هاى به دست آمده در رشد و پرورش شعلى و تأثيرشان بر ادامه‌ كار، به قابليت‌هاى مي‌انجامد كه پيگيرى دانشجو- معلمان را به دنبال دارد. به عبارت ديگر؛ تشخيص نحوه رفتار و برخورد با مشكلات آموزشى و تلاش براى ارائه راهكار به منظور حل آنها، يكپارچه ديدن تمام فعل و انفعالات در يك مجموعه است و تلاش بر اين است كه اين كنشها، با نظارت و شناسايى عوامل مؤثر در آن، در مسير درستي هدايت شوند و از طريق اولويت دادن به خواسته‌هاى دانشجويان، ميزان دسترسى به اهداف پژوهشى مشخص شود. به طور كلي، در اين مضمون اين گونه استنباط مي‌شود كه انجام فعاليت در چارچوب پژوهش، مستلزم وجود انگيزه‌هاى فردى و اجتماعى است. در بحث فردى، ميزان مفيد بودن فعاليتها و اثرات آن بر رفتار علمى دانشجويان در آينده و رشد قابليت‌هاى علمى متناسب با آموخته‌ها، دانشجو- معلمان را در وضعيت ارزيايى نيازهاى مطلوب قرار مي‌دهد و در انگيزه اجتماعى، جاىگاه جامعه و نتايج حاصل از پژوهش را براى كارآمد بودن در حل مسائل جامعه، اهميت تجهيز شدن به اين نوع سواد علمى براى دانشجويان و نوع نگاه جامعه به تأثيرگذارى آنها در نظام آموزشى، مهم تلقى مي‌شود.

۲. هويت پذيرى علمى

جدول ۲: مفاهيم كدگذارى شده در مضمون دوم

مضمون اصلى	مضامين فرعى	مضامين اوليه
هويت‌پذيرى علمى	هم افزاى شناختى	دانش تخصصى، تدريجى بودن فعاليتهاى پژوهشى، مفهوم‌سازى، روش شناسى، تاليف مقاله، نظريه‌شناسى، راهبرد انجام فعاليت پژوهشى، تقويت بنيه علمى
	محقق- معلم	صلاحيت تحقيق، دانش شخصى، يافته‌هاى عملى، فرديت محورى، تشریح جاىگاه، كشنگرى، ارزش‌سازى حرفه‌اى، تشریح وظايف معلمى، تعريف اسناد بالادستى، انتظار آفرينى، تصور از يادگيرى دانشگامى، تدریس پژوهى، آموزش پژوهى، روايت پژوهى
	خودكارامدى علمى	خود ارزيايى، محيط يا جو علمى، محيط يا جو حاكم بر دوستان، ارائه راه حل مسائل، انتقال پذيرى آموخته‌ها، امانتدارى علمى، بررسى دقيق، تفسير مطلوب داده‌ها، سرنخ‌سازى، نفوذ پذيرى شناختى
	خودشناسى علمى	همدلى فراگير فردى، فرا شناخت‌سازى، شناسايى قابليت‌ها، بازتابى بودن اقدامات، توسعه فردى، پايدارى اندیشه‌ها، جذب و انطباق شناختى- فردى، آماده‌سازى ذهنى، يكپارچگى نظرات، كنترل تمرکز

بررسی یافته‌های این مؤلفه نشان می‌دهد که انجام اقدامات تحقیق علمی نیازمند بازتعریف ماهیت جدیدی برای دانشجو-معلمان است. در واقع؛ آنان باید این ماهیت و ویژگی‌های مربوط به آن را برای خود بپذیرند تا در بطن اجرای اقدامات پژوهشی قرار گیرند. علمی شدن شخصیت و در برگرفتن ابعاد آن، فرایندی است که با توسعه شناختی، نگرشی و مهارتی توسط دانشجو-معلمان صورت می‌گیرد. پذیرفتن و نهادینه‌سازی خصوصیات علمی در وهله اول، مستلزم آگاهی و معرفت از طریق آشنایی با دیدگاه‌های مختلف علمی در حوزه موضوع مطالعه است. به عبارتی؛ تکثرگرایی شناختی از موضوعات آموزشی منجر به انباشت دانش و درک و فهم مناسب آن مطابق با آنچه واقعیت سوژه است، می‌شود. خلق یا ایجاد یک ساختار شناختی پایدار از مفاهیم مورد بحث، دانشجو-معلمان را در موقعیت آگاهی‌بخش قرار می‌دهد و باعث می‌شود آنان در چرخه مستمر کسب دانش قرار گیرند. همچنین، این مؤلفه نشان می‌دهد دانشجو-معلمان علاوه بر اجرای عملکردهای مورد انتظار، با بازتعریف جدید از جایگاه دانشگاهی خود، فعالیتهای آموزشی‌شان را با اقدامات پژوهشگرانه معنادار می‌کنند. همچنین، ذهنیت محقق‌پژوه درباره دانشجو-معلمان، همان‌طور که در اساسنامه دانشگاه فرهنگیان نیز آمده است، آنان را به سمت کسب شایستگی انجام فعالیتهای پژوهشی ترغیب می‌کند.

آنچه می‌تواند محور تحقیق پژوهی دانشجو-معلمان قرار گیرد، دانش فردی آنهاست که با تشریح انجام فعالیتهای گوناگون تحقیق در چارچوب برنامه درسی دانشگاه فرهنگیان مورد توجه قرار می‌گیرد. به عبارت دیگر؛ وضعیتی موجود در رابطه با فرایند آموزش دانشجویان در ساختار دانشگاه، میزان انتظارات ایجاد شده از برخورد آنان با مسائل آموزشی و رسالت آموزشی‌شان در توسعه دانش، باعث شده است ماهیت فعالیت آنان به رویکرد دوگانه محقق-معلم تبدیل شود. از طرف دیگر؛ پذیرش یک هویت اثرگذار علمی، ارتباط تنگاتنگی با خودکارآمدی افراد دارد؛ بدین نحو که هر یک از ابعاد این خودکارآمدی، به صورت جزئی از کل مجموعه کارآمد، در جهت کارایی فردی-علمی دانشجویان حرکت می‌کند.

قرار دادن آموخته‌های حاصل از فعالیتهای عملی در کلاسها، کارگاهها، نشستها و... در دانشگاهها و میزان تعمیم آنها به موقعیت پژوهشی، نشانگر پابندی و تعهد علمی دانشجویان در فرایند تحقیقات علمی است. آنان با بررسی موشکافانه و تبیین و تفسیر داده‌های موجود، به ارزیابی میزان درستی آنها می‌پردازند. در واقع؛ ارزشگذاری میزان آموخته‌های پژوهشی دانشجویان بر زمینه‌ای که خود در آن قرار دارند، نوعی تلقی از خودکارآمدی علمی است که شناخت و آگاهی کافی را برای انجام فعالیتهای متنوع علمی به دنبال دارد. همچنین، شکل‌گیری هویت افراد در هر حوزه دانشی، مستلزم آگاهی افراد از توانایی‌ها و توانمندی‌های علمی‌شان است. در واقع؛ برنامه‌ریزی و نظم‌دهی دانشجویان به فعالیتهای دانشگاهی خود، از طریق درک احساسات و انگیزه‌های علمی صورت می‌گیرد. علاوه بر این، ثبات قدم دانشجویان در

1156 ♦ واکاوی شاخصه‌های استقلال پژوهشی دانشجو- معلمان در...

اندیشه‌ها و تفکرات خود و تعریف محدودهٔ فعالیتها با استفاده از اندیشه‌ورزی و آینده‌نگری فکری، با برنامه‌ریزی و پیش‌بینی برای سازگاری با شرایط جدید اتفاق می‌افتد.

۳. تفکر پذیری

جدول ۳: مفاهیم کدگذاری شده در مضمون سوم

مضمون اصلی	مضامین فرعی	مضامین اولیه
تفکرپذیری	منطق‌گرایی	تجربهٔ نظری، ادراکات ذهنی، استدلال‌پروری، گفتمان‌سازی، پردازشگر داده‌ها، تحلیل‌شناسی، رابطه ایجاد کردن، علت‌یابی علمی، کانالیزه کردن، قانون‌مداری، اصول‌شناسی، ساختارپذیری دانشی
	نقدسازی	ارزیابی و سنجیدن، عدم سوگیری ذهنی، آگاه‌سازی از نتایج مثبت پژوهش، تطبیق دیدگاه‌های علمی، تعمق علمی، تغییر‌گرایی، تحلیل کردن، روشن‌سازی مسائل، آسیب‌شناسی
	خلاقیت‌محوری	ایده‌پروری، تلفیق‌سازی، خود اکتشافی، نوآوری، بستر‌گزینی، طراحی کردن، تولید علمی، شناسایی ارتباطات علمی، الگوسازی پژوهش، انعطاف‌پذیری شناختی، متولی دیدگاه، سازنده‌گرایی، تبدیل‌سازی

بررسی یافته‌های این مضمون نشان می‌دهد که حرکت در راستای فعالیت‌های پژوهشی، مستلزم دستیابی به ایده و تفکرآتی است که از ابعاد مختلف بتواند سوژهٔ تحقیق را بررسی کند. به عبارتی؛ قابلیت دانشجو- معلمان در محور قرار دادن موضوع پژوهش و بررسی و کنکاش آن متناسب با توانایی‌های موجود، ذهنیت اثرگذاری در یافته‌های علمی و تبیین آن با خصوصیات شخصی محقق را تسریع می‌بخشد. تفکرپذیری، مفهومی است که دانشجو- معلمان برای انجام مطلوب تحقیق باید به آن مجهز شوند؛ بدین معنا که ابزارهای درک و فهم عمیق ساختار موضوع و نحوهٔ شکل‌گیری آن را داشته باشند. تجهیز شدن به این مهارت نظری، نیازمند رسیدن به انواع تفکر منطقی، انتقادی و خلاق است.

بررسی رابطهٔ بین این سه نوع تفکر، بیانگر این است که دانشجو- معلمانی که به این تنوع تفکر در اجرای فعالیت‌های پژوهشی رسیده‌اند، در وضعیت پایداری قرار ندارند؛ بدین صورت که پذیرش این سه دیدگاه، ابزاری برای خودمختاری در کسب اطلاعات جدید پژوهشی است که آنان را در موقعیت چندگانه‌ای نسبت به ساختار اطلاعاتی موجود قرار داده و فرصتی برای رشد و توسعهٔ شناختی مداوم فراهم می‌آورد. می‌توان گفت که دانشجویان از طریق تأمل و اندیشه در چگونگی فرایند پژوهش و همچنین جایگاه آن در فعالیت‌های علمی خود، به ایدهٔ خلق گفتمان در تعاملات بین فردی می‌رسند؛ بدین معنا که با ترویج موضوعیت نقش پژوهش در یادگیری و توسعهٔ دانش علمی، اهمیت آن را به عنوان یک اصل در فعالیت‌های دانشگاهی می‌پذیرند و از طرف دیگر، برای تغذیهٔ اندیشه‌های خود در حوزه‌های موضوعی مختلف، به تحلیل و پردازش ساختار موجود علمی سوژه‌های تحقیق می‌پردازند. در این نوع تفکر، دانشجو- معلمان خود را درون ساختار علمی موضوع پژوهش قرار داده، با کشف ارتباط بین عناصر مجموعه و الگوی آن، اصول حاکم بر آن موضوع را بررسی و تبیین می‌کنند.

از طرف دیگر، همزمان با بررسی شرایط و موقعیت فعلی، به ارزیابی نقاط قوت و ضعف موضوع و جریان پژوهش و برجسته کردن عوامل پنهان تأثیرگذار در امر پژوهش پرداخته می‌شود. این گونه استنباط می‌شود که دانشجو- معلمان با دید تأملانه و مشاهده تأملی مسائل، به موضع‌گیری بی‌طرفانه و مناسب درباره جایگاه، اثرگذاری، ارزش و ... پژوهش می‌پردازند و بر این امر تأکید می‌کنند که کاربرد درست ایده‌های ذهنی در عمل، مستلزم حرکت در راستای اصلاحات و بهبود مداوم است که این امر با نقد، سنجش و مقایسه وضعیت موجود پژوهش و تلاش برای ارتقای آن صورت می‌گیرد. همچنین، فعالیتهای پژوهشگرانه باید در راستای اقداماتی باشد که ماهیت نوآورانه دارند. به عبارتی؛ تصور محققان ترسیم فضایی ایدئال و حرکت در قالب فعالیت پژوهشی متناسب با معیارهای از قبل تعریف شده توسط آنهاست. دانشجو- معلمان باید در موقعیت آموزشی‌ای قرار بگیرند که نسبت به مسائل آموزشی در موضع ایده‌پرداز باشند تا بتوانند راهکارهای زایشی ارائه کنند. در حقیقت؛ ذهنیت دانشجو- معلمان به سمت ترکیب دانش موجود برآمده از استدلال آنان متمایل شده و آنان را به خلق مدل‌های کارآمد و متناسب با واقعیت جاری سوق دهد و به طور کلی، با مانور شناختی روی مسائل آموزشی، ماهیت سیال تولید اندیشه را در خود توسعه دهند.

۴. رهبری پژوهش

جدول ۴: مفاهیم کدگذاری شده در مضمون چهارم

مضمین اصلی	مضمین فرعی	مضمین اولیه
رهبری پژوهش	فرهنگ پژوهش	بررسی همه جانبه موضوع، بدیع بودن موضوع، نقش پژوهش، موقعیت کسب اطلاعات، مشورت‌پذیری، اجرای نظام‌مند فعالیتهای، استمرار اقدامات علمی، چارچوب‌پذیری فرهنگی، عرف‌سازی فعالیتهای
	منع‌سازی	اساتید دانشگاهی، مشوق پژوهشی، ساختار دهی رفتار پژوهشی، آموزش مطلوب، حمایت قوانین دانشگاهی، تجهیز ابزارها و امکانات، ارائه خدمات پژوهشی، دسترسی علمی، شرایط سازمانی
	شبکه‌سازی علمی	کار گروهی در پژوهش، گروه‌های دانش‌پژوهی، گروه‌های دانشجویی، دغدغه مشترک، چالش همگون، همکاری دانشجویان، تعلق‌پذیری علمی، مهارت‌های اشتراکی، تعامل چندجانبه

بررسی یافته‌های این مضمون نشان می‌دهد که هدایت و جهت‌گیری فعالیتهای پژوهشی توسط دانشجویان در مسیر درست، باعث تولید دانش و دستیابی به شایستگی‌های علمی مناسب به منظور اقدامات منطقی‌تر می‌شود. اگر دانشجویان در محور اقدامات پژوهش‌محورانه برنامه‌های دانشگاهی قرار بگیرند، می‌توانند با گذشت زمان، نقش رهبری جریان پژوهش را بر عهده بگیرند. مضمون رهبری، رویکردی است که نقش خود را در مستقل‌سازی فعالیتهای تحقیقی از طریق انجام فعالیتهای متناسب با سازوکار ارزشی خود و اثربخش‌سازی نتایج حاصل از فعالیتهای روی نظام آموزشی دنبال می‌کند. قرار گرفتن دانشجو- معلمان در جایگاه رهبر فعالیتهای پژوهشی باید برگرفته از واقعیتی باشد که در ذات و ماهیت فلسفه پژوهش وجود دارد. آنچه می‌تواند ویژگی‌های یک پژوهش را آشکار سازد، شاخصه‌ها و ملاک‌هایی است که نقش رهبر

1158 ♦ واكوى شاخصه‌هاى استقلال پژوهشى دانشجو- معلمان در...

را براى آنها تعريف مى‌كند؛ بدین معنا كه موضوع انتخاب‌شده از زوایای مختلف بررسی شود و تحلیل داده‌ها مبتنی بر امور واقعی باشد و بر اصل بی‌طرفی و توالی و ترتیب در نحوه‌ی دستیابی به اطلاعات، تأکید شود. همچنین، چالشهایی مطرح شود كه ماهیت نوآورانه دارند و ارزش كار علمی را ارتقا داده، موجب تأثیرگذاری و ارائه راه‌حل‌های متنوع در مسائل به وجود آمده شوند. همچنین، دانشجو- معلمان باید مطابق با انتظارات گام بردارند و در این راه، جهت‌گیری فرآیندی نسبت به فعالیتها داشته و به طور مداوم در پی ارضای نیازهای کنجکاوانه خود باشند. رهبری همچنین معلولی است كه می‌توان علت آن را در موقعیتی جست كه در فضای دانشگاه اتفاق می‌افتد؛ اینكه دانشجویان به این درك برسند كه می‌توانند هدایتگر اقدامات خود باشند و در این راه نیازمند بسترسازی مناسب از طرف عوامل مختلف انسانی، فنی و اداری دانشگاهها هستند. حمایت ترکیبی این عوامل، در حقیقت منشأی برای رفتارهای رهبرانه است؛ بدین صورت كه علاوه بر آنچه در خود ماهیت پژوهش و تبعیت دانشجویان از قوانین آن وجود دارد، کیفیت آموزشهایی كه برای یادگیری رفتارهای پژوهشگرانه از نیروی انسانی دریافت می‌کنند (برنامه‌ی درسی و در فریند برگزاری تدریس مهارتهای پژوهشی) می‌تواند سرنخی برای رشد و توسعه مهارتهای تحقیقی باشد. به عبارتی؛ حمایت نرم‌افزاری و سخت‌افزاری از فعالیتهای تحقیقی دانشجویان به عنوان عوامل زیربنایی و روینایی پژوهش، گام مهمی در حمایت از قرار گرفتن آنان در جایگاه رهبر پژوهشی است. از طرف دیگر، موضوع اجتماعات یادگیری كه دانشجویان در آنها به ایجاد شبکه‌های ارتباطی در قالب گروه‌های مختلف و بر اساس چالشهای مشابه می‌پردازند، رفتار خود را متناسب با اهداف گروه شكل می‌دهند، یادگیری‌شان از طریق كمش متقابل و دارای بازخوردهای مختلف تقویت می‌شود و انجام تمرین پژوهش را در چارچوب انتظارات مشترك گروهی ادامه می‌دهند، به ایجاد رفتارهای رهبرانه دانشجویان منتهی می‌شود. در واقع؛ آنچه اهمیت دارد وجود يك تیم با دامنه‌ی وسیعی از مهارتهای علمی مختلف است كه با تلفیق آنها، الزامات يك اقدام پژوهشی فراهم می‌آید و دانشجویان در داخل این اجتماع یادگیری، به شبیه‌سازی موقعیتهای واقعی پژوهش با آنچه مد نظرشان است، می‌پردازند.

5. نگرش پروری

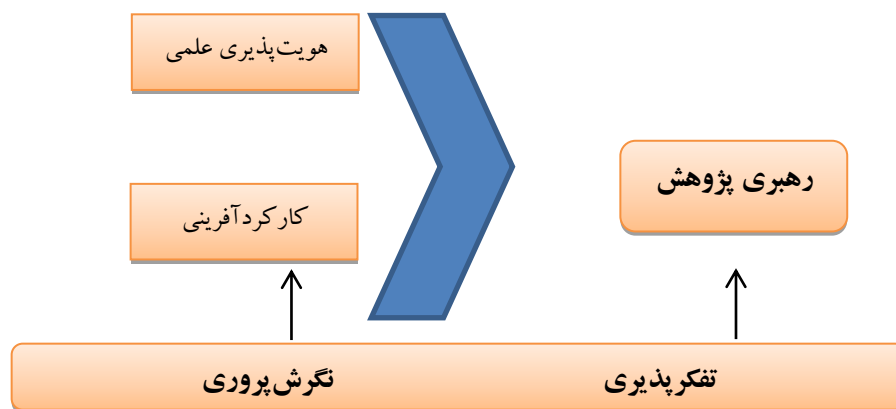
جدول 5: مفاهیم كدگذاری شده در مضمون پنجم

مضمین اصلی	مضمین فرعی	مضمین اولیه
نگرش پروری	راهبردسازی	جهت‌دهی به فعالیت، ترسیم فعالیتهای برنامه‌ریزی، رابطه بین محقق و پژوهش، نحوه‌ی عملیاتی کردن، محوریت معلم- دانشجو، ارزش عملی‌سازی فعالیت، برجسته کردن فعالیتهای پژوهشی، فهم دانشجویی، رویکرد آفرینی.
	هنجارپذیری	تعریف چارچوب رفتاری، رفتار چند وجهی، اقتضایی بودن چالشها، سبك‌شناسی، تأییدپذیری، واكنش رفتاری، اصول فعالیت، تبعیت‌پذیری، صداقت در بیان داده‌ها.
	باورمندی	تمرکزمندی، تأثیرگذاری، تعامل با واقعیت، خودشناسی، شكل‌پذیری روانی، علاقه به پژوهش، انگیزه درونی، پشتكار علمی، ادراك شایستگی، عزت نفس پژوهشی، تقویت درونی، مثبت‌اندیشی علمی.

بررسی یافته‌های این مضمون نشان می‌دهد که وجود یک دیدگاه خاص پشت فعالیتهای علمی دانشجویان، به عنوان محرک انگیزشی برای مستمر بودن فعالیتهای عمل می‌کند. در واقع؛ داشتن برداشتی خاص از مسائل آموزشی، دانشجویان را به سمت ترسیم یک فلسفه آموزشی و سپس عملیاتی کردن آن در بخشهای مختلف نظام آموزشی متمایل می‌کند. توسعه نگرش در فعالیتهای پژوهشی، جدای از مشخص کردن خط مشی و نوع فعالیت دانشجویان، آنان را مقید به رعایت محدوده کنشهای پژوهشگرانه و متعهد به عمل کردن بر اساس ویژگی‌های فردی می‌کند.

آنچه از این مضمون استنباط می‌شود این است که نگرش آفرینی، ابتدا نیازمند تعریف رویه فعالیتهای مربوط به موضع‌گیری نسبت به پدیده‌های آموزشی است. اینکه چه دیدگاهی درباره موضوع پژوهش، جایگاه آن در آموزش، میزان اثربخشی آن برای حل بخشی از معضلات آموزشی و چگونگی کاربرد آن وجود دارد. در حقیقت؛ موضوعی که انتخاب می‌شود تا چه حد می‌تواند ارزش کار پژوهشگر را مشخص کند. از طرفی، خود پژوهشگر چه رابطه‌ای با سوژه تحقیق دارد و تحلیل و تفسیر داده‌های محقق تا چه اندازه می‌تواند جایز باشد. می‌توان گفت که در بحث نگرش ابتدا، شاکله کلی موقعیت پژوهش، نقش دانشجویان، ارتباط بین آنها و زمینه‌های تأثیرگذار بر این روابط بررسی می‌شود. رشد نگرش متضمن برخورداری از ارزشها، قواعد و اصولی است که باید به صورت دقیق توسط پژوهشگران رعایت شود. به عبارتی؛ ارزشها و معیارهایی بر روند انجام پژوهش حاکم‌اند که اعتبار و اطمینان از مناسب بودن یافته‌ها را بر عهده می‌گیرند و اینکه، اطلاعات به دست آمده متناسب با آن چیزی باشد که در واقعیت وجود دارد.

همچنین، آشنایی با مراحل اجرا و زمینه اجرای پژوهش، نوع نیاز محلی، اولویت‌دهی به مسائل، قدرت انعطاف‌پذیری در برخورد با مسائل و نیز توجه به زمینه و دلایل پژوهش می‌تواند مورد توجه قرار گیرد. در آخر می‌توان گفت که توسعه ذهنیت یا دیدگاه دانشجویان به امور پژوهشی، بسته به نیات درونی آنهاست؛ اینکه آنان خود را در موقعیت یک پژوهشگر فعال تصور کرده و توانایی‌های خود را از لحاظ عاطفی و احساسی در قبال انجام پژوهش ارزیابی کنند. دانشجو-معلمان به دنبال ایجاد حس مسئولیت‌پذیری و تلاش برای اثربخش بودن در جریان پژوهش‌اند تا بتوانند داده‌های مناسبی برای تحقیق جمع‌آوری کنند.

نمودار ۱: رابطه شاخصه‌های استقلال پژوهشی دانشجویان

ه) بحث و نتیجه‌گیری

فعالیت دانشجویان طی تحصیل در دانشگاه فرهنگیان، برگرفته از برنامه‌ها و طرحهای آموزشی مختلفی است که مسیر رشد و پرورش آنان را برای برخورداری از دانش و شناخت عمیق و تحلیلی موضوعات برنامه‌درسی، کیفیت و نحوه‌اجرای آن در کلاس درس و نیز مدیریت کارآمد برای فراهم کردن موقعیت مناسب برای یادگیری دانش‌آموزان، هموار می‌سازد. آنچه می‌تواند جریان رو به رشد این مؤلفه‌ها را برای ارتقای جایگاه معلمی در نظام آموزشی فراهم آورد، وابستگی آن به فعالیتها و اقدامات پژوهشگرانه‌ای است که توسط دانشجو- معلمان صورت می‌گیرد تا بتواند مسیر حرفه‌ای شدن بیشتر آنها را مهیا سازد. در این راستا، کیفیت اجرای فعالیتهای تحقیق در موضوعات گوناگون آموزشی، بسته به میزان خودمختاری و قابلیت برخاسته از آن توسط دانشجو- معلمان است. در پژوهش حاضر نیز در راستای توسعه حرفه‌ای دانشجو- معلمان در فعالیتهای علمی- دانشگاهی، به شناسایی شاخصه‌های استقلال پژوهشی پرداخته شده است؛ که عبارتند از:

۱. **کارکرد آفرینی:** نتایج تحقیق نشان می‌دهد که خودمختاری دانشجو- معلمان در فعالیتهای پژوهشی دانشگاه، وابسته به عملکردهای مشخصی به عنوان پیامد کار تحقیقاتی است تا بتواند انگیزه و توجه کافی برای انجام فراهم سازد. همچنین گرایش دانشجو- معلمان به درگیری با موضوعات محیطی است که معناداری و اصیل بودن فعالیتهای پژوهشی را تعیین می‌کند. در واقع؛ ایجاد کارکردهای مختلف برآمده از انجام فعالیتهای تحقیقاتی به عنوان شاخصه‌ای برای استقلال عملکرد پژوهشی، رغبت و انگیزه علمی آنان را افزایش می‌دهد. در نتیجه، دستیابی به مهارتهای عمل‌گرایانه، مدیریتی و بهینه‌سازی نتایج آن، معیاری برای سنجش رفتارهای استقلال‌طلبانه دانشجو- معلمان خواهد بود. این‌گونه استنباط می‌شود که حس اعتماد به قابلیت‌های فردی در پژوهش، منوط به مشخص کردن شاخصههایی برای ارزیابی بهره‌وری نتایج کار پژوهشی است؛ زیرا حمایت و تقویت درونی را برای استمرار فعالیتهای دانشجویان فراهم می‌آورد. بنابر این، استقلال دانشجو- معلمان در کارهای پژوهشی، در مسیری می‌تواند حرکت کند که جنبه عملی به خود بگیرد و پیامد حاصل از آن در زندگی علمی‌شان قابل لمس باشد.

۲. **هویت‌پذیری علمی:** تلاش برای ایجاد ذهنیت درباره نقش خود به عنوان یک عضو علمی، فرایندی است که به نهادینه‌سازی و پذیرش ماهیت منسجمی منجر می‌شود که در آن دانشجو- معلمان برخورد عالمانه‌ای با پدیده‌های آموزشی دارند. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که درک ویژگی‌ها و ابعاد عاملیت علمی در حوزه فعالیتهای دانشگاهی از طریق توسعه و ذخیره‌سازی دانش در حوزه موضوعات آموزشی، چارچوب انجام کار و بررسی مسائل موجود با یک روال منطقی و منظم صورت می‌گیرد؛ موقعیتی که فعالیت دانشجو- معلمان به عنوان یک پژوهشگر تربیتی تلقی شود. در حقیقت؛ درک ماهیت و

ویژگی‌های فردی به عنوان نقطهٔ ثقل استقلال پژوهشی تعریف می‌شود؛ جایی که دانشجو-معلم، خود و علائق و ویژگی‌های آن را به عنوان عامل علمی قلمداد کنند. به عبارتی؛ کشف روحیهٔ علمی و شناخت آن، تلاش مستمر برای رشد این توانایی روحی از طریق توسعهٔ علمی و داشتن نقشی اثربخش در روند دانش‌زایی علم، شایستگی دانشجو-معلم را انجام اقدامات پژوهشی به صورت مستقل ارتقا می‌دهد. بنابر این، ساخت هویت برای شناسایی ابعاد و ویژگی‌های آن، وابسته به ارتباط بین توانمندی‌های فردی (نحوهٔ سازماندهی و رفتار با آن) با پیچیدگی‌ها و موقعیت واقعیتهای علمی جهان بیرونی است که با تطبیق این واقعیتهای ساخت شناختی افراد، ماهیت علمی دانشجویان پدیدار می‌شود.

۳. تفکرپذیری: مستقل عمل کردن در انجام فعالیتهای علمی مستلزم این است که افراد جدا از پیش‌داوری‌ها و متناسب با مهارتهای ذهنی کسب‌شده، به ارزیابی اقدامات خود پردازند. نتایج نشان می‌دهد که کاربرد قدرت منطق و استدلال در حقایق علمی به دست آمده برای تشریح دلایل و ابعاد سوژه‌های آموزشی، بررسی عمیق موضوعات برای شفاف کردن زمینهٔ چالشها و آسیب‌شناسی آن و همچنین تأمل و اندیشه‌ورزی برای ابتکار و نوآوری راهکارهای بدیع برای برون‌رفت از شرایط موجود، به خلق نتایج کارآمد و پیامدهای اثربخش بر عناصر نظامهای آموزشی می‌انجامد. در پژوهش حاضر، قدرت تفکر همان قابلیت شناسایی روابط بین عناصر موجود در یک مسئلهٔ علمی است که در سطوح مختلف اهداف آموزشی دنبال می‌شود. همچنین، مؤلفهٔ تفکرپذیری فیلتری است که عناصر ضروری را برای خوداتکایی مشخص کرده و با ایجاد ارتباط بین آنها به موضع‌گیری جدیدی در برخورد با مسائل آموزشی در قالب پژوهش دست می‌یابد. نتیجهٔ اینکه، وجود انواع تفکر در چرخهٔ تولید دانش برآمده از استقلال پژوهشگرانهٔ دانشجو-معلم، تأثیرگذاری پایداری بر زمینه‌های محیطی موجود در آن دارد. به عبارتی؛ پردازش و ساخت دانش متناسب با فرایند تفکرسازی، منجر به رشد و ارتقای صلاحیتهای پژوهشی و تعمیم‌پذیری بالای یافته‌های علمی می‌شود.

۴. رهبری پژوهش: رهبری مؤلفه‌ای است که حرکت در آن مسیر، مستلزم قرار گرفتن در چارچوب‌های بایدها و نبایدهای فرهنگ برگرفته از کاوشگری و تحقیق است. در حقیقت؛ رهبری انعکاس روحیات علمی پژوهش در ذهنیت دانشجویان برای اثربخشی در موقعیتهای مختلف است. نتایج نشان می‌دهد که هدایت فرایند پژوهش از طریق انطباق با شرایط و خصوصیات تحقیق، پشتیبانی ساختار دانشگاهی در ابعاد مختلف علمی و عاطفی و مهارتی و همچنین توسعهٔ مهارتهای کانونی از طریق ایجاد کنشهای چندجانبه از طرف همفکران است. می‌توان گفت که پرداختن به پژوهش به صورت مستقل، متأثر از توسعهٔ رفتارهای اثربخش بر خود و محیط اطراف نیست. به عبارتی؛ جایگاه رهبری در استقلال دانشجویان از طریق یک تعامل متقابل با خود و با محیط شروع می‌شود؛ یعنی رفتار مطلوب دانشجویان با مسائل آموزشی و تأثیر آنها بر خود پژوهشگر و شکل‌گیری انتظارات فردی و نیز تأثیرپذیری از محیط اطراف و اثر متقابل بر آنها، دانشجویان را در موقعیتی هدایت‌گرایانه قرار داده و قابلیت خودمختاری آنان را توسعه می‌دهد. بنابر این، اگر دانشجویان قدرت تصمیم‌گیری در هدایت برنامه‌های پژوهشی دانشگاه را داشته باشند،

1162 ♦ واکوی شاخصه‌های استقلال پژوهشی دانشجو- معلمان در...

می‌تواند به دلیل قرار گرفتن در موقعیتهای آموزشی واقعی، یافته‌های اثربخش‌تری برای جامعه علمی به ارمغان بیاورد. ولی باید توجه کرد که قرار گرفتن در این موقعیت، نیازمند پشتیبانی جامعه دانشگاهی است.

۵. نگرش پروری: تلقی دانشجویان از نحوه برخورد با موقعیتهای چالش‌زا، بسته به نوع برداشتی است که از آن موقعیت دارند. اینکه میزان کارایی در پذیرش مسئولیت و نوع مواجهه با مسائل چگونه باشد و چطور می‌توان اطلاعات موثقی برای شناخت بیشتر موقعیت موجود به دست آورد، مبتنی بر نگرش و دیدگاه شخص آنان است. نتایج بیانگر این است که داشتن نگرش مطلوب برای مستقل عمل کردن در فعالیتهای پژوهشی، نیازمند تعیین خط مشی فعالیتهای علمی و عمل بر اساس قواعد موجود پژوهش با تکیه بر ویژگی‌ها و خصوصیات فردی در رابطه با ماهیت پژوهش است. توسعه نگرش باعث ایجاد موضع درباره انواع تصمیم‌گیری‌های علمی می‌شود. به عبارتی؛ قرار گرفتن در جایگاه کسی که برای انجام فعالیتهای پژوهشی به دنبال جهت‌گیری‌های علمی است، می‌تواند او را برای کنشهای علمی ترغیب کند. در واقع؛ ایجاد نگرش، پرداختن به چارچوب کاری و پایبند بودن به آن برای رسیدن به نتایج اثربخش در اقدامات تحقیقاتی است و دانشجو- معلمان از این طریق، سبک رفتاری خود را در برخورد با مسائل و حل آنها به کار می‌گیرند. به طور خلاصه می‌توان گفت که رشد نگرش در دانشجویان، امری ضروری تلقی می‌شود؛ زیرا می‌تواند رابطه منسجمی با فعالیتهای پژوهشی ایجاد کند و خود را متعهد سازد که دستیابی به داده‌های جدید نیازمند قرار گرفتن در موقعیتی مستمر برای واکوی دلایل به وجود آمده در امورات آموزشی است و این حس تعهدپذیری، توانایی آنان را برای مستقل بودن در عمل افزایش می‌دهد. بنابر این، دستیابی دانشجو- معلمان به استقلال پژوهشی و شاخصه‌های مربوط به آن، آنان را در فرایند تربیت کارآفرینان علمی قرار می‌دهد تا بتوانند مبانی نظری موضوعات آموزشی را در رشته‌های مختلف با مستندات تجربی و علمی برآمده از تحقیق ترکیب کنند و متناسب با اندیشه‌های نوظهور در نظامهای آموزشی، میل به پیشرفت را در خود نهادینه سازند و قدرت شناسایی عناصر مؤثر در این چارچوب را به دست آورند.

به طور خلاصه، بررسی مؤلفه‌های پنج‌گانه استقلال پژوهشی نشان می‌دهد که پیامد این مضامین، ایجاد روابط از نوع اقتدار دیدگاه در موقعیتهایی است که دانشجویان به خودمختاری در پژوهش دست یافته باشند. در حقیقت؛ استقلال محوری در تحقیقات علمی، یکی از مهارتهایی است که به توسعه حرفه‌ای می‌انجامد؛ توسعه و پیشرفتی که حرفه‌ای بودن خود را از طریق خودتنظیمی فعالیتهای علمی به دست می‌آورد و به شکل‌گیری بهتر شخصیت علمی دانشجویان کمک می‌کند. دانشجویانی که شخصیت علمی خود را تکمیل می‌کنند، التزام بیشتری به ارزشهای فرهنگی و آموزشی نشان می‌دهند و آمادگی ذهنی برای ارتقای انگیزه‌های عملکردی برای دانش‌افزایی پیدا می‌کنند. بنابر این، نقش‌پذیری علمی از طریق خودمختاری در کنکاش ذهنی و عملی، دانشجو- معلمان را در مسیر عقلانیت علمی قرار می‌دهد و واکنش آنان را نسبت به مسائل و پدیده‌های آموزشی محیط اطراف، سنجیده‌تر می‌سازد.

منابع

- ایمان، م. ت. و م. ر. نوشادی (۱۳۹۰). «تحلیل محتوای کیفی». پژوهش، ش ۳(۲): ۴۴-۱۵.
- دریا زاده، س. و ج. کوهپایه زاده (۱۳۹۴). «دیدگاه دانشجویان تحصیلات تکمیلی نسبت به خودکارآمدی پژوهشی». علوم پزشکی رازی، ش ۲۲(۱۳۴): ۷۵-۶۸.
- ذاکری، م. (۱۳۹۷). «مطالعه زمینه‌های هویت‌یابی حرفه‌ای دانشجویان دانشگاه فرهنگیان: مطالعه موردی دانشجویان پسر دانشگاه فرهنگیان هرمزگان». پژوهش در تربیت معلم، ش ۲(۱): ۱۲۷-۱۰۹.
- روح‌الهی، ا. ع. (۱۳۹۴). «بررسی عوامل مؤثر بر توسعه پژوهش‌های دانشجویی (مطالعه موردی: دانشگاه هوایی شهید ستاری)». پژوهش‌های آموزش و یادگیری، ش ۱۲(۲): ۱۷۵-۱۸۸.
- سرمد، ز. ع. بازرگان و ا. حجازی (۱۳۹۶). روش‌های تحقیق در علوم رفتاری. تهران: آگاه.
- صفری، ی.؛ ک. شرفی، م. ضیایی و م. نواز شخواه (۱۳۹۲). بررسی عوامل مؤثر بر میزان علاقه و مشارکت دانشجویان تحصیلات تکمیلی در فعالیتهای پژوهشی؛ مطالعه موردی: دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه. طرح پژوهشی، دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه.
- علی محمدی، غ.؛ ن. جباری و ک. نیازآذری (۱۳۹۸). «توانمندسازی حرفه‌ای معلمان در چشم‌انداز آینده و ارائه مدل». نوآوری‌های آموزشی، ش ۱۸(۱): ۳۲-۷.
- قاسمی، م.؛ ن. موسی‌پور، غ. حاجی حسین‌نژاد و ع. حسینی‌خواه (۱۳۹۷). «طراحی الگوی برنامه درسی تربیت استاد تربیت معلم مبتنی بر شایستگی عمل فکورانه». مطالعات برنامه درسی ایران، ش ۱۳(۵۰): ۷۲-۴۵.
- قاسمی‌زاد، ع. (۱۳۹۸). «بررسی مشکلات مشارکت دانشجویان در فعالیتهای پژوهشی و ارائه راه حل مناسب». پژوهش‌های تربیتی، ش ۶(۳۸): ۵۹-۴۶.
- کرمی، ز. و ف. سراجی (۱۳۹۹). «مطالعه فراترکیب دستاوردهای برنامه روایت‌پژوهی برای معلمان و دانشجو-معلمان». مطالعات برنامه درسی ایران، ش ۱۵(۵۶): ۴۰-۵.
- کرمی، ز.؛ ف. سراجی و ی. معروفی (۱۳۹۶). «برنامه درسی روایت‌پژوهی و توسعه حرفه‌ای دانشجویان دانشگاه فرهنگیان: طراحی الگوی برنامه درسی». نظریه و عمل در برنامه درسی، ش ۵(۹): ۱۰۴-۶۹.
- گراوند، ه.؛ ح. کارشکی و م. آهنچیان (۱۳۹۲). «نقش محیط آموزشی- پژوهشی و عوامل اجتماعی دانشگاه در خودکارآمدی پژوهشی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی مشهد». مرکز مطالعات و توسعه آموزشی علوم پزشکی یزد، ش ۸(۴): ۴۶-۳۲.

- معروفى، ى. و ز. كرمى (۱۳۹۴). «مطالعه پديدارشناسانه تلفيق پژوهش در برنامه درسى تربيت معلم به منظور توسعه حرفه‌اى معلمان». *مطالعات برنامه درسى ايران*، ش ۱۰ (۳۸): ۶۰-۳۷.
- Brennan, A. (2019). "Student Teacher Educational Research (STER): An Innovation in Irish Teacher Education". *Education Research and Perspectives*, 46: 44-74.
 - Chen, C.H. & Y.C. Yang (2019). "Revisiting the effects of project-based learning on students' academic achievement: A meta-analysis investigating moderators". *Educational Research Review*, 26: 71-81.
 - Czarnitzki, D.; C. Grimpe & M. Pellens (2015). "Access to research inputs: open science versus the entrepreneurial university". *The Journal of Technology Transfer*, 40(6): 1050-1063.
 - Ezer, F. & S. Aksut (2021). "Opinions of Graduate Students of Social Studies Education about Qualitative Research Method". *International Education Studies*, 14(3): 15-32.
 - Fatih Karacabey, M. (2021). "School Principal Support in Teacher Professional Development". *International Journal of Educational Leadership and Management*, 9(1): 54-75.
 - Garcia-Aracil, A.; S. Monteiro & L.S. Almeida (2018). "Students' Perceptions of Their Preparedness for Transition to Work after Graduation". *Active Learning in Higher Education*, 22(1): 49-62.
 - Glaser, J.; M. Ash, J. Bunstorf & et al. (2020). **The independence of research-a review of disciplinary perspectives and outline of interdisciplinary prospects**. Technische Universitat Berlin.
 - Hunaiti, Z.; S. Grimaldi, D. Goven, R. Mootanah & L. Martin (2010). "Principles of assessment for project and research based learning". *International Journal of Educational Management*, 24(3): 189-203.
 - Kakupa, P. & H. Xue (2019). "Students' Attitudes towards Research: A Study of Graduate Education Students at a Chinese Normal University". *Educational Process International Journal*, 8(2): 97-110.
 - Khan, S.; S.M.H. Shah & T.M. Khan (2018). "An Investigation of Attitudes towards the Research Activities of University Teachers". *Bulletin of Education and Research*, 40(1): 215-230.
 - Ngololo, E.N. & L.N. Kanandjebo (2021). "Becoming Reflective Practitioners: Mathematics Student Teachers' Experiences". *Journal of Research and Advances in Mathematics Education*, 6(2): 128-141.
 - Perines, H. (2021). "Educational Research Training in Teacher Training Programs: The Views of Future Teachers". *International Education Studies*, 14(1): 76-85.
 - Prosekov, A.Y.; I.S. Morozova & E.V. Filatova (2020). "A Case Study of Developing Research Competency in University Students". *European Journal of Contemporary Education*, 9(3): 592-602.

- Tarabrina, N.; E. Grabovskaya, A. Tikhonov & et al. (2020). **“Psychological Features of the Personality of Students of Different Specialties”**. *International Journal of Higher Education*, 9(3): 152-157.
- Toheri, Winarso W. & A. Abdul Haqq (2020). **“Where exactly for enhancing critical and creative thinking: The use of problem-posing or contextual learning”**. *European Journal of Educational Research*, 9(2): 877-887.
- Vanichvasin, P. (2021). **“Chatbot Development as a Digital Learning Tool to Increase Students’ Research Knowledge”**. *International Education Studies*, 14(2): 44-53.
- Weyer, E. (2018). **From Loose to Tight Management**. Seeking Evidence of Archetype Change in Dutch and English Higher Education. Wiesbaden, Springer.
- Yamin, M. & O. Purwati (2020). **“Enhancing Critical Writing towards Undergraduate Students in Conducting Research Proposal”**. *Arab World English Journal*, 11(2): 142-153.
- Yanti, F.A.; H. Kuswanto, H. Mundilarto & F.O. Rosa (2019). **“Pre-Service Physics Teachers’ Research Activities by Research-Based Learning”**. *Journal of Turkish Science Education*, 16(1): 77-84.
- Alimohammadi, G.; N. Jabbari & K. Niazazari (2019). **“Professional empowerment of teachers in the future perspective along with a model”**. *Quarterly Journal of Educational Innovations*, 18(1): 7-32.
- Daryazadeh, S. & J. Kuhpayehzadeh (2015). **“Post graduate students’ viewpoint on research self-efficacy”**. *Razi Journal of Medical Sciences*, 22(134): 68-75.
- Garavand, H.; H. Kareshki & M.R. Ahanchian (2013). **“The role of educational - research environment and social factors on the research self- efficacy of students of Mashhad University of Medical Sciences”**. *Journal of Medical Education and Development*, 8(4): 32-46.
- Ghasemi, M.; N. Mousapour, Gh. Haji Hosseinejad & A. Hosseinihah (2018). **“Designing of Curriculum Model for Training Teacher Educator based on Competencie’s Reflective Practice”**. *Journal of Curriculum Studies*, 13(50): 45-72.
- Ghasemizad, A. & M. Makki (2019). **“[Studying the problems of student participation in research activities](#)”**. *Educational research*, 6(38): 46-59.
- Iman, M.T. & M.R. Noushadi (2011). **“Qualitative Content Analysis”**. *Pazuhesh*, 3(2): 14-44.
- Karami, Z. & F. Seraji (2020). **“A Meta-Synthesis of the Achievements of the Narrative Inquiry Program for Teachers and Student Teachers”**. *Journal of Curriculum Studies*, 15(56): 5-40.

- Karami, Z.; F. Seraji & Y. Marufi (2017). "A Narrative Inquiry Curriculum & Professional Development of Student-Teachers in Farhangian University: Design Curriculum Model". *Journal of Theory & Practice in Curriculum*, 5(9): 69-104.
- Marufi, Y. & Z. Karami (2015). "A Phenomenological Study of Integrating Research in Teacher Training Curriculum for Professional Development". *Journal of Curriculum Studie*, 10(38): 37-60.
- Rouhollahi, A. (2015). "Factors Affecting the Development of Student Research (Case Study: Shahid Sattari Air Force University)". *Training & Learning Researches*, 12(2): 175-188.
- Safari, E.; K. Sharafi, M. Ziaee & M. Nawazshkhah (2013). **Investigating the Factors Affecting the Level of Interest and Participation of Post Graduate Students in Research Activities, Case Study: Kermanshah University of Medical Sciences**. Research Project, Kermanshah University of Medical Sciences.
- Sarmad, Z.; A. Bazargan & A. Hejazi (2017). **Research Methods in Behavioral Sciences**. Tehran: agah
- Zakeri, M. (2018). "A study of students' identification areas in Farhangian University: Case study Hormozgan Farhangian University". *Research in Teacher Education*, 2(1): 109-127.

